ΕΤΟΣ Γ΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 17 Νοεμβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 152.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΔ΄.

ΤΙΝΩΝ ΠΡΟΣΕΥΧΩΝ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝ ΝΑ ΠΟΙΩΜΕΘΑ ΧΡΗΣΙΝ

«Διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς » ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευμα- » τικαῖς». *(Κολασ. γ΄ 16).*

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰώνων μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῶν ἐπουρανίων Δυνάμεων, αἵτινες νυκτὸς καὶ ἡμέρας δοξάζουσι τὸν Δημιουργὸν ἀκαταπαύστοις ὕμνοις καὶ ἀσιγήτοις δοξολογίαις, ἔτι δὲ συμμορφούμενοι καὶ πρὸς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐντελλομένου ἵνα διδάσκωμεν καὶ νουθετῶμεν ἑαυτοὺς *«ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς»*, ὥρισαν ἑπτὰ διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καθ' ἃς ὀφείλουσι νὰ ἐπιδίδωνται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν προσευχὴν ὅσοι ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν. Αἱ προσευχαὶ αὗται διατηροῦνται μέχρι σήμερον ὅπως ἀπ' ἀρχῆς ἔχουσι κανονισθῇ.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐξηγείροντο κατὰ τὸ ***μεσονύκτιον*** διὰ τὴν πρώτην προσευχήν. Ἡ ἐξέγερσις δ' αὕτη κατὰ τὸ μέσον τῆς νυκτὸς ἐξεικονίζει τὴν τελευταίαν Κρίσιν τῆς ὁποίας ἡ φοβερὰ σάλπιγξ προσκαλεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἐρχομένου Νυμφίου.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐξηγείροντο ἐπίσης καὶ τὴν πρωΐαν ὄρθρου βαθέος, καὶ ἤρχιζον τὴν ***ἑωθινὴν προσευχήν,*** ἀπὸ τοὺς ἓξ ἐκείνους ψαλμοὺς τοῦ Δαυῒδ τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν λεγόμενον Ἑξάψαλμον. Ἐν τῇ ἑωθινῇ προσευχῇ, ἤτοι τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ Ὄρθρου συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Δοξολογία, δι᾿ ἧς δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν. Μετὰ ταῦτα ἤρχιζεν ἅμα τῇ χαραυγῇ τῆς ἡμέρας καὶ ἡ ***πρώτη ὥρα.***

Τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἐψάλλετο ἡ προσευχὴ τῆς ***τρίτης ὥρας,*** διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκαλοῦντο τὴν χάριν τοῦ κατὰ τὴν τρίτην ὥραν ἐπιφοιτήσαντος ἐπὶ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους Παναγίου Πνεύματος. Ἐπίσης καὶ ἡ προσευχὴ τῆς ***ἕκτης ὥρας*** ἐψάλλετο κατὰ τὴν ἕκτην τῆς ἡμέρας ὥραν, καθ᾿ ἣν ἐγένετο ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ προσήλωσις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἐννάτην ἐψάλλετο ἡ προσευχὴ τῆς ***ἐννάτης ὥρας*** εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θανάτου αὐτοῦ. Τὴν προσευχὴν τῆς ἐννάτης ὥρας διεδέχετο ἡ κατανυκτικὴ Ἀκολουθία τοῦ ***Ἑσπερινοῦ.*** Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον πρὸ τοῦ ὕπνου ἐγίνετο ἡ προσευχὴ τοῦ ***Ἀποδείπνου.***

Αὗται αἱ ἱεραὶ Προσευχαὶ καὶ Ἀκολουθίαι ἔχουσι καθορισθῆ ὑπὸ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ σκληροὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμοὶ δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτοὺς νὰ συνέρχωνται τὴν ἡμέραν πρὸς προσευχήν, διὰ τοῦτο συνήρχοντο τὴν νύκτα εἰς τόπους ὑπογείους καὶ ἀποκρύφους καὶ ἐκεῖ ἠγρύπνουν ὅλην τὴν νύκτα προσευχόμενοι, ἐξ οὗ προῆλθον καὶ ἐμορφώθησαν αἱ μέχρι σήμερον διασωζόμεναι καὶ τηρούμεναι ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς ***Παννυχίδες*** ἢ ὁλονύκτιοι ἱεραὶ ἀγρυπνίαι.

Ἐκτὸς τῶν προσευχῶν τούτων καὶ ἰδιαίτεραι προσευχαὶ ἔχουσι καθορισθῆ, αἱ τῆς Τραπέζης λεγόμεναι ἤτοι προσευχαὶ πρὸ τοῦ γεύματος καὶ μετὰ τὸ γεῦμα καὶ πρὸ τοῦ δείπνου καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον πρὸς εὐχαριστίαν καὶ δοξολογίαν τοῦ παναγάθου Θεοῦ τοῦ χορηγοῦντος ἡμῖν τὴν τροφὴν πρὸς συντήρησιν τοῦ σώματος.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος ὑπόκειται εἰς κινδύνους πολυειδεῖς, καὶ σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς ἡ φιλόστοργος ἡμῶν Μήτηρ, ἡ Ἐκκλησία, καθώρισε καὶ κατὰ τὰς ἐκτάκτους καὶ κρισίμους ταύτας στιγμὰς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἰδιαιτέρας προσευχὰς καὶ ἀκολουθίας, αἵτινες εἶσιν αἱ ἐν καιρῷ θεομηνιῶν ἢ πολέμων καὶ ἄλλων δεινῶν ***παρακλήσεις.*** Οὕτω δὲ καταντᾷ ὁλόκληρος ἡμῶν ὁ βίος νὰ ἦναι περιτετειχισμένος καὶ περιπεφραγμένος διὰ τῆς σωτηρίου προσευχῆς.

Ἀλλ᾿ ἐνταῦθα ἴσως ἐρωτήσει τις. Ὅλας ταύτας τὰς προσευχὰς τοῦ ἡμερονυκτίου καὶ τὰς Ἀκολουθίας, ἤτοι καὶ Μεσονυκτικὸν καὶ Ὄρθρον καὶ Ὥρας καὶ Ἑσπερινὸν καὶ Ἀπόδειπνον καὶ προσευχὰς Τραπέζης καὶ Παρακλήσεις, ὅλας τὰς προσευχὰς ταύτας εἶναι ἐπιβεβλημένον εἰς τὸν Χριστιανὸν νὰ προσεύχηται καθ᾿ ἑκάστην, ὅπως ἔχουσι διατυπωθῆ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας; Ἀπαντῶμεν· οἱ Ἀγγελικὴν ἐπὶ γῆς ἐπέχοντες τάξιν, ἤτοι

οἱ ἐν ταῖς Μοναῖς διαιτώμενοι μοναχοί, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ κόσμῳ κληρικοὶ ὅλων τῶν βαθμῶν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ παρευρίσκωνται τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ προσευχάς. Διότι εἶναι πανηγυρικὸς ἐμπαιγμὸς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὸ νὰ παραμελῶσιν ἢ νὰ παραλείπωσι τὸ μόνον καὶ κύριον αὐτῶν ἔργον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, οὐδενὸς βιάζοντος περιεβλήθησαν τὸ Ἀγγελικὸν σχῆμα διὰ νὰ ἀναπληρῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς τοὺς Ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι μόνον ἔργον ἔχουσιν ἐν οὐρανοῖς νὰ δοξολογῶσι καὶ λατρεύωσι τὸν Θεόν! Προκειμένου δὲ περὶ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, καὶ οὗτοι ἔχουσι καθῆκον νὰ προσεύχωνται κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας τῆς προσευχῆς. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ κοσμικαὶ αὐτῶν ἀσχολίαι δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς νὰ προσεύχωνται τὰς περὶ οὗ ὁ λόγος προσευχὰς ὅπως ἔχουσι διατυπωθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δύνανται ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκωνται νὰ προσεύχωνται τὰς προσευχὰς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευσαν ὡς πυρὴν ὅλων τῶν προσευχῶν καὶ ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Τοιαῦται προσευχαὶ εἶναι α΄) ἡ Κυριακὴ προσευχή, β΄) τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ γ΄) ὁ ἀσπασμὸς τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Θεοτόκον.

Ἡ Κυριακὴ Προσευχή, ἤτοι, τὸ ***Πάτερ ἡμῶν,*** εἶναι προσευχὴ θεία, διότι οὐχὶ ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος διετύπωσε καὶ διέταξε ταύτην. Εἶναι προσευχὴ σύντομος, ἀλλὰ πλήρης, διότι ἐντὸς ὀλίγων λέξεων ἁπλουστάτων καὶ σαφεστάτων περιέχεται πᾶν ὅ,τι ὀφείλει τις νὰ πιστεύῃ, νὰ ἐλπίζῃ, νὰ ἀγαπᾷ, νὰ ἀποφεύγῃ, καὶ νὰ αἰτεῖται. Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ θεωρεῖται πάνυ ὀρθῶς ὡς ἡ ἐπιτομὴ ὁλοκλήρου τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Εἶναι προσέτι προσευχὴ εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ, διότι πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ εἰσακούῃ ὁ Θεὸς εὐαρέστως προσευχήν, τῆς ὁποίας τὰς λέξεις ὑπηγόρευσε τὸ πανάγιον καὶ θεῖον στόμα τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ; Τὴν θείαν δὲ ταύτην καὶ Θεοδώρητον προσευχὴν ὀφείλομεν νὰ ἀπαγγέλωμεν μετ' εὐλαβείας, καὶ μὲ πλήρη συναίσθησιν καὶ γνῶσιν τῆς σημασίας ἑκάστης φράσεως, ἑκάστης λέξεως. Περιοριζόμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς προσευχῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἐπὶ θύραις νέον ἔτος θέλομεν ἑρμηνεύσῃ λέξιν πρὸς λέξιν πρὸς κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν καὶ θείων αὐτῆς νοημάτων.

Ἄλλη προσευχὴ ἀπαραίτητος διὰ πάντα Χριστιανὸν εἶναι τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως. Ἀλλ' εἶναι καὶ τῷ ὄντι τὸ Σύμβολον, ἢ ὅπως κοινῶς λέγομεν, ***τὸ πιστεύω*** Προσευχή; Ἀναμφιβόλως! Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡμεῖς ἐσυνειθίσαμεν νὰ θεωρῶμεν προσευχὰς τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἱκεσίας. Ἀλλὰ προηγουμένως κατεδείξαμεν ὅτι προσευχὴ εἶναι ἡ ἐξύψωσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν, ὄχι μόνον διὰ νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ λατρεύωμεν αὐτόν, νὰ ὑμνολογῶμεν, νὰ εὐχαριστῶμεν, νὰ εὐλογῶμεν τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα. Τούτου οὕτως ἔχοντος καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἶναι προσευχή. Ὅταν ἀπαγγέλλω τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, τότε ὁμολογῶ καὶ κηρύττω τὴν ἀσάλευτον, τὴν ἀκλόνητον πίστιν μου, εἰς ὅσα ἀπεκάλυψέ μοι ὁ Θεὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία καθώρισεν ἵνα πι-

στεύω πρὸς σωτηρίαν μου. Εἶναι λοιπὸν διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως προσευχὴ ἀπαραίτητος διὰ πάντα Χριστιανόν.

Τρίτη προσευχή, ἥτις δέον νὰ ἐπισφραγίζῃ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν καὶ τὸ ἱερὸν τῆς πίστεως Σύμβολον εἶναι ἡ λεγομένη, ἀσπασμὸς τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Ἁγίαν Παρθένον, ἤτοι τὸ «*Θεοτόκε Παρθένε, Χαῖρε, » Κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυ-» χῶν ἡμῶν*». Ἡ προσευχὴ αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ ἐκ τῶν λόγων τῆς Ἐλισάβετ πρὸς αὐτήν. Εἶναι δὲ ὕμνος πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ ταὐτοχρόνως δέησις ἵνα μεσιτεύῃ ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν ὃν ἔτεκε Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τὰς προσευχὰς ταύτας ὀφείλουσι πάντες οἱ Χριστιανοὶ καὶ γραμματισμένοι καὶ ἀγράμματοι καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσιοι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ γέροντες καὶ παιδία νὰ ἀποστηθίσωσι καὶ νὰ ἀπαγγέλλωσιν, ὁσάκις ἀδυνατοῦσιν ἢ δι' ἀσθένειαν ἢ δι' ἄλλην εὔλογον ἀφορμὴν νὰ φοιτῶσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθ' ἑκάστην κατὰ τὰς ὡρισμένας ὥρας τῆς προσευχῆς ἤτοι καὶ κατὰ τὰς μεσονυκτίους ὥρας, καὶ τὴν πρωΐαν ἅμα τῇ ἐξεγέρσει καὶ κατὰ τὴν πρώτην καὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν καὶ κατὰ τὸν ἑσπερινὸν καὶ πρὸ τοῦ γεύματος μεσημβρινοῦ καὶ ἑσπερινοῦ καὶ μετ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου. Πᾶς Χριστιανὸς ὀφείλει καθ' ὅλον τὸ ἡμερονύκτιον νὰ περιτειχίζῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς προσευχῆς, ἵνα ἐπισπάσηται ἐφ' ἑαυτὸν ἵλεων τὸν Θεὸν καὶ ἵνα παρασκευάσῃ ἑαυτὸν διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, Ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν. Ἀμήν.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ Μ΄.

Γ΄. ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὰ ἱερὰ Μυστήρια εἶναι τελεταί, συσταθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὄχι ἁπλῶς διὰ νὰ διεγείρουν καὶ ἐνδυναμόνουν τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν, οὔτε μόνον διὰ νὰ χρησιμεύουν δῆθεν ὡς ἐνέχυρα καὶ σύμβολα τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ὅπως ἐσφαλμένως φρονοῦν καὶ διδάσκουν μερικοὶ αἱρετικοί. Ὄχι! Τὰ ἱερὰ Μυστήρια εἶναι θεοσύστατοι τελεταί, αἱ ὁποῖαι παριστάνουν μὲν ἀληθῶς καὶ δηλώνουν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μεταδίδουν πράγματι αὐτὴν

κατὰ τρόπον μυστηριώδη καὶ ἀόρατον. Τοῦτο εἴπαμεν εἰς ἄλλην ὁμιλίαν, ὅτι πρεσβεύει καὶ διδάσκει περὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ὄχι βέβαια αὐθαιρέτως, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Διδασκάλων αὐτῆς. Παράδειγμα ὁ ἱερὸς Κύριλλος ὁ ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, ὅστις ὁμιλῶν πρὸς τούς κατηχουμένους περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, προέτρεπεν αὐτοὺς νὰ προσέλθουν πρὸς αὐτὸ ὄχι βέβαια ὡς πρὸς ἁπλοῦν ὕδωρ, ἀλλ' ὡς πρὸς μέσον διὰ τοῦ ὁποίου χορηγεῖται εἰς τοὺς βαπτιζομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις αὐτοῦ. «Προσέλ-» θετε, λέγει, τῷ Βαπτίσματι οὐχὶ ὡς ψιλῷ τινι ὕδατι, ἀλλ' ὡς τῆς πνευ-» ματικῆς δι' αὐτοῦ δωρουμένης χάριτος». Τὸ αὐτὸ λέγει ὁ ἴδιος καὶ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἁγίας Εὐχαριστίας καὶ τοῦ Μύρου. Πρόσεξε, λέγει, ὦ Χριστιανέ, μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ μῦρον ἐκεῖνο τοῦ ἁγίου Χρίσματος εἶναι ψιλὸν, ἁπλοῦν δηλαδὴ ἄρωμα. Διότι καθὼς ὁ ἄρτος τῆς θείας Εὐχαριστίας μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι πλέον ἄρτος λιτός, ψωμίον δηλ. ἁπλοῦν· «οὕτω καὶ τὸ ἅγιον τοῦτο Μῦρον οὐκ ἔτι » ψιλόν, οὐδ' ὡς ἂν εἴπῃ τις κοινὸν μετ' ἐπίκλησιν· ἀλλὰ Χριστοῦ χάρι-» σμα καὶ Πνεύματος ἁγίου παρουσίᾳ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐνεργητικὸν » γινόμενον. Καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ Μύρῳ τὸ σῶμα χρίεται, τῷ δὲ ἁγίῳ » καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι ἡ ψυχὴ ἁγιάζεται».

Ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ ἀπὸ τὴν περὶ αὐτῶν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μανθάνομεν, ὅτι τὰ κύρια γνωρίσματα καὶ οἱ οὐσιώδεις χαρακτῆρες τῶν Χριστιανικῶν Μυστηρίων, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, εἶναι τρεῖς· πρῶτον ἡ θεία σύστασις αὐτῶν, δεύτερον τὸ ὁρατὸν ἢ αἰσθητὸν σημεῖον ἢ ἐξωτερικὸν μέρος αὐτῶν, καὶ τρίτον ἡ διὰ μέσου αὐτῶν μεταδιδομένη χάρις τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ ὀνομασθῇ δηλαδὴ καὶ διὰ νὰ εἶναι πράγματι Μυστήριον μία ἱερὰ τελετὴ τῆς Ἐκκλησίας πρέπει πρῶτον ἡ τελετὴ αὕτη νὰ ἔχῃ θείαν τὴν καταγωγήν της, πρέπει δεύτερον νὰ εἶναι συνδυασμένη μὲ λόγους καὶ πράξεις ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρισμένας, πρέπει τρίτον νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ μεταδίδῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Καὶ τώρα ἂς μελετήσωμεν καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὰ Μυστήρια τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἐξετάζοντες ἄλλην μίαν φορὰν ἂν ταῦτα παρουσιάζουν ἀναμφιβόλως τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω μυστηριακούς χαρακτῆρας πρὸς περισσοτέραν ἐκ μέρους ἡμῶν ἀντίληψιν περὶ αὐτῶν καὶ πίστιν εἰς αὐτά.

Καὶ πρῶτον περὶ τῆς θείας· εἴπαμεν καὶ ἄλλοτε περὶ αὐτῆς, ὅτι εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, ἥτις πηγάζει ὡς ἀπὸ ἄφθονον πηγὴν ἀπὸ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ἀπὸ τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· ἐνεργεῖ ὅμως εἰς τοὺς πιστοὺς διάφορα ἀποτελέσματα, σύμφωνα μὲ τὸν ἰδιαίτερον σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ὥρισεν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν Μυστηρίων ὁ θεῖος αὐτῶν ἱδρυτής. Καὶ διὰ νὰ συνοψίσωμεν μὲ ὀλίγας λέξεις τὰ χαρισματικὰ ἀποτελέσματα τῶν Μυστηρίων, τί ἐνεργεῖ ἕκαστον ἐξ αὐτῶν κατὰ τὰς ρητὰς καὶ σαφεῖς ἐνδείξεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς; Ἐν πρώτοις τὸ Βάπτισμα προσφέρει τὴν χάριν, διὰ τῆς ὁποίας ἀναγεννᾶται ὁ ἄνθρωπος πνευματικῶς καὶ καθαρίζεται ἀπὸ πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ ἀποκαθίσταται πάλιν προσφιλὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται μέλος πολύτιμον τοῦ σώμα-

τος τοῦ Χριστοῦ καὶ σώζεται. «Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύ-
» ματος εἶπεν, ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Νικόδημον, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς
» τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσε-
» ται», ἔλεγε καὶ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους αὐτοῦ, ὅταν τοὺς ἀπέστελλεν εἰς τὸν κόσμον μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ μαθητεύσουν πάντα τὰ ἔθνη καὶ νὰ βαπτίζουν τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα.

Ἔρχεται κατόπιν τὸ Χρῖσμα, τὸ ὁποῖον παρέχει τὴν χάριν τὴν ὑποστηρίζουσαν τὸν Χριστιανὸν εἰς τὸν θεάρεστον βίον. Διότι τὸ μυστήριον τοῦτο ὑπονοοῦν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅταν ἀναφέρουν περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Ἰησοῦν μετέδιδον εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. «Τότε,
» λέγει, ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον».

Προχωροῦμεν εἰς ἄλλο μυστήριον· ἡ Ἁγία Εὐχαριστία τρέφει καὶ ζωογονεῖ πνευματικῶς τὸν Χριστιανὸν καὶ τὸν ἀναδεικνύει ἄξιον τῆς αἰωνίου ζωῆς. «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ
» τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· ὁ
» τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον,... ἡ
» γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις».

Ἡ Μετάνοια δὲ εἶναι τὸ μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Χριστὸς ἐφωδίασε τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν μὲ τὸ χάρισμα τοῦ νὰ συγχωροῦν ἢ νὰ κρατοῦν τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐξομολογουμένων. «Λάβετε, λέγει, Πνεῦμα ἅγιον, ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται
» αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται».

Εἰς τὰ ἴδια ταῦτα πρόσωπα τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν ἔδωκεν ὁ Ἰησοῦς διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ ἀξίωμα νὰ τελοῦν τὰ Μυστήρια, νὰ κηρύττουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ποιμαίνουν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν ταύτην βλέπομεν τοὺς Ἀποστόλους νὰ χειροτονοῦν τοὺς ἑπτὰ Διακόνους, πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίας καὶ ἐπισκόπους, οἷον τὸν Τιμόθεον τῆς Ἐφέσου καὶ τὸν Τίτον τῆς Κρήτης, καὶ νὰ παραγγέλλουν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένους ἐπισκόπους νὰ μὴ ἀμελῶσι τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτῶν χαρίσματος, ἀλλὰ νὰ ἀναζωπυρῶσιν αὐτό, χειροτονοῦντες καὶ αὐτοὶ ἄλλα κατάλληλα πρόσωπα διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν.

Διὰ νὰ μὴ μακρύνωμεν δὲ πολὺ τὸν λόγον, ἀποδεικνύοντες ὅτι ὁ Χριστιανὸς διὰ μὲν τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου λαμβάνει τὴν χάριν, τὴν ἁγιάζουσαν τὸν συζυγικὸν βίον, διὰ δὲ τοῦ Εὐχελαίου τὴν χάριν τὴν θεραπεύουσαν τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀσθενείας, τί συμπεραίνομεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων; Ὅτι ἡ θεία χάρις μεταδίδεται εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων. Εἶναι ρητὴ περὶ τούτου ἡ πληροφορία τοῦ θείου λόγου εἰς τὰ ρητὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ ὁποῖα ἀναφέρομεν προηγουμένως. Ἡ πίστις μας εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην τῶν Χριστιανικῶν Μυστηρίων, εἶναι δόγμα θεμελιῶδες τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς πίστεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ δικαίωσις καὶ ἡ σωτηρία ἡμῶν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἔχωμεν πίστιν θερμὴν καὶ ἀκλόνητον εἰς τὰ ἱερὰ Μυστήρια ὡς τὰ θεοσύστατα ὄργανα τῆς σωτηρίου θείας χάριτος.

Κατὰ ποῖον δὲ τρόπον σχετίζεται ἡ θεία χάρις μὲ τὰ αἰσθητὰ σημεῖα τῶν Μυστηρίων; Περὶ τούτου δὲν ἀναφέρει τίποτε ἡ Ἁγία Γραφή, θεωροῦσα περιττὴν τοιαύτην ἐξήγησιν περὶ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους ἡμῶν πίστιν καὶ ὄχι ἀνωφελῆ πολυπραγμοσύνην. Ὡς ἐκ τούτου ἐνῷ παραδεχόμεθα πληρέστατα, ὅτι ἡ Χάρις μετοχετεύεται ἀληθῶς διὰ μέσου τῶν αἰσθητῶν σημείων τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, ὁμολογοῦμεν ὅμως συγχρόνως, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτελεῖται ἡ ἐνέργεια αὕτη. Ἰδοὺ τί λέγει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Βαπτίσματος· Ἂν καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος δὲν εἶναι, λέγει, ἄλλο τι παρὰ νερόν, εὐλογούμενον ὅμως ἄνωθεν διὰ τῆς χάριτος, ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπον κατὰ τρόπον πνευματικόν. Ἂν δέ τις δυσπιστῶν ἢ ἀμφισβητῶν ἐρωτᾷ με, πῶς τὸ ὕδωρ ἀναγεννᾷ; Τότε καὶ ἐγὼ θὰ εἴπω πρὸς αὐτὸν καλῇ τῇ πίστει· ἐξήγησόν μοι καὶ σὺ πῶς γίνεται ἡ κατὰ σάρκα γέννησις, «κἀγὼ ἐρῶ ὑμῖν πῶς ἡ ἐν πνεύματι γέννησις».

Ἀλλὰ τώρα θέλων τις νὰ σχηματίσῃ σαφεστέραν ἰδέαν περὶ τοῦ δευτέρου χαρακτῆρος τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, ἴσως ἐρωτήσῃ περὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτῶν σημείων, τί ἐννοοῦμεν μὲ τὴν ὀνομασίαν ταύτην; Πᾶν ὅ,τι, προκειμένου περὶ τῶν Μυστηρίων, δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἢ ν᾽ ἀκούσωμεν μὲ τὰ ὦτά μας, ἢ ν᾽ ἀντιληφθῶμεν διὰ μέσου τῶν ἄλλων μας αἰσθήσεων. Ποῖα δὲ εἶναι ταῦτα; Ἡ ὕλη (ὕδωρ, ἔλαιον, ἄρτος, οἶνος), οἱ λόγοι (εὐχαὶ καὶ ἐπικλήσεις), καὶ αἱ πράξεις (ἐπίθεσις τῶν χειρῶν σημεῖον τοῦ σταυροῦ, εὐλογία), ὅλα ταῦτα τὰ ὁποῖα συναποτελοῦν τὰς τελετὰς τῶν Μυστηρίων, πρὸς διατήρησιν τῆς δι᾽ αὐτῶν μεταδιδομένης ἀοράτου χάριτος, ὀνομάζονται αἰσθητὰ ἢ ἐξωτερικὰ σημεῖα. Εἶναι δὲ ταῦτα ἀπαραίτητα πρὸς τέλεσιν τῶν Μυστηρίων καὶ πρὸς μετάδοσιν τῆς θείας χάριτος δι᾽ αὐτῶν, ὡρίσθησαν δὲ σκοπίμως σύμφωνα μὲ τὴν σύστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς, ὅστις διὰ τοῦτο ἔχει ἀνάγκην τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῶν δύο τούτων συστατικῶν του. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα ἐκ τῶν ἱερέων νὰ μεταβάλλῃ ἢ νὰ παραλείπῃ τίποτε ἐκ τῶν συναποτελούντων τὰς τελετὰς τῶν Μυστηρίων.

Διότι ὑπὸ τίνος καθιερώθησαν τὰ αἰσθητὰ ταῦτα σημεῖα τῶν Μυστηρίων, ὥστε νὰ εἶναι ἔτι μᾶλλον σεβαστά; Ὑπὸ οὐδενὸς ἄλλου εἰμὴ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἱδρυτοῦ τῶν Μυστηρίων. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἱδρύσας πρὸς σωτηρίαν καὶ διδασκαλίαν ἡμῶν τὰ Μυστήρια, συνέστησε καὶ τὰ αἰσθητὰ σημεῖά των. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Εὐχαριστίας εἶναι κοινὴ καὶ ὁμόφωνος ἡ γνώμη, ὅτι ταῦτα παρεδόθησαν ἀπ᾽ εὐθείας ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ· ὡς πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ Μυστήρια μερικοὶ μὲν ἐκ τῶν θεολόγων φρονοῦν ὅτι καὶ αὐτὰ ἱδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀμέσως, ὅπως καὶ τὰ δύο πρῶτα· ἄλλοι δὲ εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἔδωκε τὴν ἐντολὴν εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ αὐτοὶ ἐν καιρῷ ἔκαμαν τὴν προσήκουσαν ἐκλογὴν καὶ τὴν διατύπωσιν τῶν λεπτομερειῶν τῶν Μυστηρίων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ θεία σύστασις τῶν μυστηριακῶν τελετῶν δὲν καταστρέφεται, ὅταν παραδεχθῶμεν ὅτι αὗται γενικῶς μὲν καὶ κατ᾽ οὐσίαν διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐν δὲ ταῖς λεπτομερείαις διετυπώθησαν ὑπὸ τῶν ἱερῶν

Ἀποστόλων σύμφωνα μὲ τὴν ἄδειαν καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου αὐτῶν Διδασκάλου καὶ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν χάριν, τὴν ὁποίαν ἕκαστον ἐκ τῶν Μυστηρίων μεταδίδει. Παραδείγματος χάριν· ἡ θεία σύστασις τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τοὺς ἱεροὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς διαδόχους αὐτῶν τοῦ νὰ ἀφίνωσι τὰς ἁμαρτίας τῶν μετανοούντων ἢ νὰ κρατῶσιν αὐτάς· «ἄν » τινων, λέγει, ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, » κεκράτηνται».

Θεία λοιπὸν σύστασις, καὶ μετάδοσις τῆς θείας χάριτος διὰ τῶν θεοσυστάτων αἰσθητῶν σημείων, ἰδοὺ τὰ τρία χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἱερῶν Μυστηρίων. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ μυστηριώδει αὐτοῦ σοφίᾳ ἠθέλησε νὰ συνδέσῃ τὴν ἁγιαστικὴν καὶ σωτήριον αὐτοῦ χάριν μὲ ὡρισμένας μυστηριακὰς ἱεροτελεστίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θεία χάρις εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς ἁγιασμὸν καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν, πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτι ἡ ἀποχὴ καὶ ἡ στέρησις τῶν Μυστηρίων ἐκ μέρους τοῦ Χριστιανοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς σωτηρίας. Καὶ κάθε μὲν Χριστιανὸς δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μετέχῃ ὅλων τῶν Μυστηρίων· παραδείγματος χάριν ἡ Ἱερωσύνη δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι᾽ ὅλους· ἐπίσης ἀπὸ τὸν γάμον ἀπαλλάσσονται ὅσοι προορίζονται διὰ τὸν ἄγαμον Κλῆρον. Μερικὰ πάλιν Μυστήρια, ἀφοῦ μίαν φορὰν τελεσθοῦν ὀρθῶς, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπαναληφθοῦν ὡς πρὸς τὰ ἴδια πρόσωπα, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ διὰ τῶν Μυστηρίων τούτων μεταδιδομένη χάρις φέρει ἀνεξάλειπτον χαρακτῆρα. Τοιαῦτα δὲ μὴ ἐπαναλαμβανόμενα Μυστήρια εἶναι τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρῖσμα, καὶ ἡ Ἱερωσύνη. Ἄλλα δὲ Μυστήρια καὶ ὡρισμένως ὁ Γάμος ἐπαναλαμβάνεται μέχρις ὡρισμένου σημείου ὡς πρὸς τοὺς λαϊκοὺς καὶ μόνον. Πόσοι ὅμως ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἀπέχουν ἀπὸ τὰ Μυστήρια ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ὤφειλον ὡς Χριστιανοὶ καὶ πρὸς τὸ ἠθικὸν καὶ ψυχικὸν αὐτῶν συμφέρον νὰ προσέρχωνται μὲ πίστιν καὶ εὐλάβειαν! Πολλοί, καὶ δὴ κάτοικοι τῶν πόλεων, ἐνῷ εὐτυχῶς ἔχουν τὴν ὑγείαν των, καὶ οἰκονομικῶς εὐποροῦν, δόξα τῷ Θεῷ· ἐν τούτοις διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ φανερώσωμεν, δὲν συνέρχονται εἰς νόμιμον γάμον μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἁμαρτάνοντες εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Πολλοὶ ἐπίσης δὲν μεταλαμβάνουν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων ἢ διόλου ἢ πολὺ σπανίως, καὶ τότε πάλιν χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐξομολογηθοῦν, ζημιούμενοι τοιουτοτρόπως περισσότερον παρὰ ὠφελούμενοι. Τί σημαίνει ἡ τοιαύτη συμπεριφορά; Ἔλλειψιν πίστεως εἰς τὴν σημασίαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν ἱερῶν Μυστηρίων. Διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάμνει τὸν Χριστιανὸν νὰ θέλῃ νὰ μετέχῃ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων σύμφωνα μὲ τὰς προσωπικάς του ἀνάγκας καὶ μὲ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πίστις, ὁποίαν εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δίδῃ καὶ νὰ μᾶς προσθέτῃ εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ὅση ἀπαιτεῖται πρὸς ἀποδοχὴν καὶ ψυχωφελῆ κοινωνίαν τῶν θεοσυστάτων Μυστηρίων. Ἀμήν.